

XVII.

De val van Antwerpen.

Blommaerts lot was dat van duizenden Nederlanders. Ja, 't was een droevige tijd toen. De nijverheid lag stil, de handel verliep. Drommen kooplieden weken naar landen, waar vrijheid heerschte...

Antwerpen was niet meer de levendige, drukke stad. Lang had het zich verzet tegen Spanje's juk...

In 1576 werd de Scheldestad op de afschuwelijkste wijze door de Spaansche muiters geteisterd. De vreemde huurlingen, die in langen tijd geen soldij ontvangen hadden, wilden zich te Antwerpen schadeloos stellen, en ze deden dit op zulk een barbaarsche wijze, met zooveel wreedheid, met zooveel bloedvergieten, dat het volk hun gruwelijken aanval de Spaansche furie noemde.

Ook de Kathedraal ontving het bezoek der woestelingen. Deze braken de geldkassen open en eischten rantsoenen voor de kerksieraden, voor hulpmiddelen van den eeredienst, ja zelfs voor de gouden pateene.

Eenige dagen te voren was de kathedraal bedreigd geworden door eenen fellen brand, die de taveerne, het Pauwken, op de Melkmarkt, tot puin en asch verteerde.

Er kwam een einde aan de Spaansche furie, die drie dagen duurde: drie dagen van roof, brandstichting en moord.

En bedroefd zag de hooge toren neer op de verwoeste koopstad, op de talrijke lijken der burgers, op het puin van het gemeentepaleis, op de treurige overblijfselen van meer dan 700 huizen, die door het vuur terneer gelegd waren.

In 1585 kwam Antwerpen voor goed in de macht der Spanjaarden, die de veste gedurende acht maanden belegerden. Ze hadden te Calloo op de Schelde een schipbrug gebouwd, om de Zeeuwen te beletten de stad van levensmiddelen te voorzien.

Een Italiaansch vuurwerkmaker kende een middel om door schepen, die hij met ontplofbare stoffen en ijzer en steenen vulde, de brug te vernielen, zonder de vaartuigen te bemannen. En waarlijk zijn plan gelukte, een deel der brug vloog in de lucht, maar de Antwerpenaars trokken van dit voordeel geen partij en Parma liet de schade herstellen. Nu was de stad geheel ingesloten.

Op de Beneden-Schelde lagen schepen met levensmiddelen, maar de brug versperde den weg en binnen Antwerpen was gebrek aan levensmiddelen.

De verslagenheid was groot in de Scheldestad.

Wat nu ?

Men bezat nog graan voor vijf weken !

Marnix werd in zijn plannen tegengewerkt door weifelaars.

Moest de stad dan vallen ?

Er bleef maar een weg meer over, den dijk Kauwenstein bemachtigen, hem doorsteken, zoodat het land zee werd en de schepen konden naderen.

En toen, lezer, werden heldendaden verricht, veel te weinig onder ons bekend, maar zooals de geschiedenis er niet veel aanstippen kan !

* *

Twee honderd schepen lagen op de rivier onder bevel van Hohenlo, Justinus van Nassau en Marnix van St.-Aldegonde.

Sommige waren geladen met leeftocht, anderen met takken, zand, zakken, korven, om verschansingen aan te brengen.

Vier branders moesten den vijand verrassen en schrik aanjagen; intusschen konden de Antwerpenaars op den dijk landen. Op de benedenrivier wachtte de Zeeuwsche vloot, die gelijktijdig een aanval wagen zou. Zoo van beide zijden bestookt, hoopte men, dat de Spanjaarden wijken moesen; toch, alles liet voorzien, dat de strijd zeer bloedig glnq zijn.

Om half twee 's nachts zagen de Spaansche wachten op de brug en den Kauwenstein vier verlichte vaartuigen de Schelde afkomen. Nu voelden zij geen lust tot spotten; de uitwerking van Giannibelli's schepen lag hun nog versch in 't geheugen en zij wachtten die duivelsvaartuigen angstig af.

De branders botsten hevig tegen 't paalwerk, waar zij uitdoofden, zonder de minste schade te veroorzaken. Maar het doel werd bereikt. Hevig verschrikt vloden de Spanjaarden achter hun verschansingen, vreezende weer onthaald te worden op een regen van steenen en ijzerblokken.

Intusschen landden de Zeeuwen en Antwerpenaren. In allerijl wierpen zij verschansingen op, terwijl een menigte arbeiders den dijk begon door te graven.

Drie duizend vaderlanders waren gekomen om den dijk door te steken en Antwerpen in gemeenschap te stellen met de zee, van waar het ontzet dagen moest.

De Spanjaarden wilden dit beletten. Een vreeselijke strijd ontstond dus op den smallen dijk.

Men had nauwelijks ruimte genoeg, om den arm uit te strekken, teneinde 't geweer af te vuren of het zwaard te verheffen. 't Was een worsteling, man tegen man, waarbij de strijders elkander omknelde hielden en van den glibberigen dijk in 't water rolden.

't Was een afvuren van musketten in elkanders gelaat; 't was een stooten met speer en dolk; een gevecht aangezicht tegen aangezicht, borst tegen borst, voet tegen voet.

En onderwijl groeven de arbeiders dapper voort.

Eensklaps steeg een machtig gejuich op. De dijk was doorgestoken. Het zeewater stroomde krachtig door de opening. En met machteloze woede moesten de Spanjaarden het aanzien, dat een Zeeuwsch schip met levensmiddelen door de bres voer en koers zette naar Antwerpen.

Een eerste overwinning, doch nog niet de eigenlijke zegepraal. De dijk was genomen; hij moest behouden blijven.

Thans begingen twee der bevelhebbers een groote fout. In plaats van aan 't hoofd hunner troepen te blijven, die zij tot nu toe zoo dapper en beleidvol aangevuurd hadden, bestegen Aldegonde en Hohenlo het Zeeuwsch schip, om gedreven, ja, door overmatige blijdschap, maar die toch hun roekeloosheid niet verschoonde — de overwinning in Antwerpen te verkondigen.

— Luidt de klokken! beval de burgemeester, toen hij de opgewonden menigte op de kaai begroette. Dat het heden feestdag zij! Ontsteekt vreugdevuren! Het ontzet nadert. De verlossing onzer stad is zeker.

En terwijl de klokken luidden en er toebereidselen gemaakt werden tot feestvieren, worstelden daar ginds op den smallen dijk de burgers en Zeeuwen met leeuwenmoed.

Helaas, het tooneel was veranderd!

Bij den nachtelijken aanval bevond Parma zich in zijn legerplaats te Beveren. Gewekt door het kanongebulder, gespte hij onmiddellijk het harnas aan en besteeg zijn paard, om naar den strijd te snellen. Spoedig vernam hij 't gebeurde. Bij de brug aangekomen, zag hij, hoe zijn arbeid van acht maanden in enkele uren vernield was.

Doch al stond de veldheer een oogenblik versteld, wanhopen deed hij niet. Met een enkelen blik overzag hij den toestand. Kalm gaf hij zijn bevelen. Zijn verschijning moedigde de Spanjaarden aan.

Parma trok met zijn troepen van het Westen; de soldaten, die in Stabroek gelegen hadden, naderden van het Oosten, en beide afdeelingen richtten zich naar 't midden van den dijk, waar de onzen hun stellingen hadden.

Nog bloediger werd de strijd!

Op een smalle strook grond, nauwelijks zes schreden breed, kampen meer dan 5000 man op leven en dood. Zoo eng was het strijdperk, dat de gesneuvelden schier niet konden vallen. En nimmer werd er hardnekkiger gestreden dan op dezen morzel grond, drassig door 't water en glibberig van bloed. Kapitein Heraugière had 200 man ten strijde gevoerd... hij was thans nog omringd door dertien makkers.

De ebbe viel... Het afloopende water voerde de Zeeuwsche vaartuigen mede.

— Wij hebben het gewonnen! riep Parma. De Schelde laat onze vijanden in den steek!

Antwerpens lot was beslist... De Kauwestein bleef in het bezit der vijanden.

De onzen werden door sabelhouwen of lanssteken afgemaakt of in 't water gedreven, waar ze jammerlijk verdronken. Met het zwaard in den mond zwommen de Spanjaarden de vluchtelingen na, die op de schepen een wijkplaats wilden zoeken. Acht uren had deze vreeselijke strijd geduurd. Weldra moest Marnix de stad overgeven.

In 1648 sloot Holland, dat de srijd met Spanje zegevierend had voortgezet, vrede en bij het verdrag werd bepaald, dat de Schelde gesloten zon worden.

Geen enkel vaartuig mocht nog uit de zee naar Antwerpen stevenen, geen enkel schip van hier uit vertrekken. De forten Liefkenshoek en Lillo, de sleutels der Schelde, waren in de macht der Hollanders.

Arm Antwerpen! Van wereldstad daalde het tot provinciestad af. De voorname kooplieden verhuisden en met den handel verdween ook de rijkdom, de welvaart. Weldra boden de straten een ellendigen aanblik. Ledige pakhuizen, ledige kantoren, ledige woonhuizen... Parma gaf geld toe aan hen, die deze gebouwen wilden betrekken.

De Schelde gesloten! En zij, die vroeger rijk waren geweest vochten nu rond vuilnishoopen om afgeknaagde beenderen en anderen afval. De armoede was afgrijselijk.

A. HANS.

DE SCHELDE VRIJ!

(VERHALEN VAN DE SCHELDE).

SCHELDE VRIJ

Door A. HANS

L. OPDEBEEK — Uitgever — ANTWERPEN